

Häckfågelinventeringar i Svartsjö 2018

Urpo Könnömäki

I Svartsjöviken har nu de häckande våtmarksfågellarna inventerats under nitton år, 2000–2018. Sammanlagt 57 revir av 12 olika arter har noterats 2018. I Svartsjö dämme som ligger alldeles intill har inventeringar gjorts i fjorton år, 2006–2018. Resultatet där är något bättre än fjolårets, troligen beroende på bättre födotillgång. För övriga fågeliakttagelser hänvisas till "Observationer i Ekerö kommun 2018", sidan 17.

Svartsjöviken

Som en aktivitet i arbetet med "Projekt Svartsjöviken", vilket bl.a. innefattar restaurering av våtmarksbeten vid Svartsjöviken, startade fågelinventering av Svartsjöviken år 2000. Här ska inventeringsresultaten för det nittonde året 2018 redovisas.

Fältarbetet har i huvudsak utförts av författaren. Under perioden april – maj 2018 gjordes 5 besök. Som huvudmetod räknas antalet par som bedömdes hävda revir, men iakttagna bon och ungpullar kompletterar observationerna. En svårighet ligger i att skilja rastande fåglar från revirhävdande par. Vidare kan det vara mycket svårt att separera häckande par från yngre fåglar som finns i området men inte häckar, detta gäller främst gässen.

Häckfågelinventeringen har kompletterats med iakttagelser som rapporterats på *Artportalen*. Inventeringsresultatet framgår av tabell 1. De osäkerhetssiffror som anges i det följande är subjektiva bedömningar. Här följer kommentarer per art.

Skaggdoppning Ett par hävdade revir. Inga ungar sågs.

Knölsvan Ett par hävdade revir. Inga ungar sågs.

Grågås Nästan omöjligt att lokalisera bon, då dessa läggs dolt i vassen och häckningen startar mycket tidigt. Fem par med ungar kunde iaktas i viken. De flyttade sedan till Dämnet.

Kanadagås Normal förekomst. Osäkerheten är ca ±2 par.

Gräsand Arten noterades i samma omfattning som under 2017. Antalet redovisade par har en osäkerhet på ca ±3 par. Ungkullarna har oftast förflyttat till Dämnet.

Snatterand Ungfåglar syntes i viken.

Skedand Bobyggs i norra ändan.

Årta Enstaka fåglar syntes i viken.

Knipa Hur många par som verkligen häckar är osäkert. Noterat antal par (4) har en osäkerhet på ca ±1. Ungar sågs i Dämnet.

Vigg En hona sågs med unge.

Storskrake Svårt att veta hur många storskrakar som häckar. Tre honor sågs med ungar.

Vattenrall Hördes vid dikesmynningarna på östra och västra sidan.

Sothöna Den vanligaste vattenfågeln. Antalet par (5) har en osäkerhet på ca ±2.

Tofsvipa Uppskattningsvis 8 par höll till främst på mader och omgivande betesmark. I vilken utsträckning de lyckades med häckning är osäkert. Ungar sågs.

Rödbena Enstaka fåglar fanns tidvis i sydöstra delen av viken. Ingen konstaterad häckning.

Enkelbeckasin En mycket svårinventerad art som trivs bäst i lite mer högväxt madvegetation.

Brun kärrhök Ett par höll till i området. Ungfåglar sågs.

Gulärta Uppskattningsvis fyra par fanns på sydöstra sidan.

Ängspiplärka Något fler än i fjol.

Buskskvätta Samma antal som i fjol.

Tabell 1 Antal par eller revir av fågelarter knutna till Svartsjöviken 2011–2018.

Arter	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Kommentarer 2018
Skäggdopping	1	1	1	1	1	1	1	1	Inga ungar
Knölsvan	1	1	1	1	1	1	1	1	Inga ungar
Grågås	3	3	3	3	3	4	4	5	
Kanadagås	4	6	6	5	5	4	3	4	
Rördrom	0	0	0	1	1	1	1	1	
Gräsand	10	10	9	9	9	8	7	7	
Kricka	0	0	0	0	0	0	0	2	
Snatterand	0	0	0	0	0	1	0	2	Ungar sågs
Skedand	0	0	0	0	0	0	0	1	
Knipa	4	5	5	5	5	5	4	4	
Vigg	0	0	0	0	0	0	0	1	Hona med en unge
Storskrake	4	4	3	3	4	3	3	3	
Vattenrall	3	3	3	0	2	2	2	2	
Sothöna	11	10	8	8	7	7	6	5	
Tofsvipa	10	10	9	8	9	9	8	8	
Rödbena	0	1	0	0	0	0	0	0	
Enkelbeckasin	7	6	7	8	10	10	9	10	
Summa	58	60	55	52	57	56	49	57	
Övriga arter									
Brun kärrhök	1	1	1	1	1	1	1	1	Ungar sågs
Gulärta	6	5	5	5	4	5	4	4	I sydöst
Ängspiålrka	7	8	8	7	8	7	8	9	
Buskskvätta	8	8	7	6	7	7	7	7	
Skägges	ca 2	0	0	0	0	0	1	1	

Övriga inte inventerade mindre tättingar

Vanligast i vass- och buskmarkerna har sävsparven varit, följd av sävsångaren. Rörsångaren förekommer mera sparsamt. Uppskattningsvis har ca 20 revir av sävsparv, 10 av sävsångare och 5 av rörsångare funnits 2018.

Svärinventerade arter är vigg, knipa och storskrake, som förekommer rastande på vårsträcket

i betydligt större antal än vad som sedan går till häckning. Konstaterad häckning av vigg har noterats. Svartsjö däme har blivit en konkurrerande uppehållsplats för våtmarksfåglarna i området. Många nykläckta ungvikar har vandrat över till Dämet där födotillgången varit betydligt bättre än bland konkurrerande fiskar i viken.

Vattenrall var ganska lätta att se sommaren 2018 eftersom det var lågvatten i Mälaren. Foto Kjell Häggvik.

Svartsjö dämme

Hösten 2014 markbearbetades den del av Dämmet som ligger mellan utsiktsplattformen och Svartsjövägen. Vattnet i Mälaren har varit relativt lågt under 2018. Bearbetningen som skedde genom kriminalvårdsanstaltens försorg för att förbättra betestrycket, fick därför god effekt i den djupaste delen närmast vägen. Traktorkörningen innebar en utlösning av näring bunden i främst vegetation till vattnet och det stimulerade produktion av olika smådjur lämpliga som fågelföda. Någon häckning av skrattmåsar eller årtor kunde dock inte konstateras. Ett par årtor höll till vid Dämmet samt ett stort antal skrattmåsar.

Fortfarande gäller annars att till Dämmet söker sig många ungvullar av kanadagås, knipa, sothöna och gräsand från den närliggande fiskrika Svartsjöviken. Vid midsommartid hade vegetationen tagit över en del av vattenytorna i Dämmet. Det fanns fortfarande gott om fåglar, vilka dock var svårsedda utom närmast vägen. Betestrycket på fastare mark har varit bra. Betesdjuren har släppts ut tidigare på försommaren och fått beta

så sent som möjligt på hösten. Även om bete har etablerats kommer en viss vinterslätter att behöva utföras. Det skedde senast 2016.

Vid häckfågelinventeringen 2018 av Svartsjö Dämme har använts samma metodik som i Svartsjöviken. I tabell 2 redovisas resultatet.

Här följer kommentarer per art.

Knölsvan Ett par i lämplig biotop.

Grågås Tio par fick ungar, ca 90 ungar kunde konstateras. Ca. 60 individer som översomrade.

Kanadagås Som mest två par med ungar som förmodligen kommer från själva viken. De stannade relativt kort tid i Dämmet. När ungarna blivit större rörde de sig troligen ut i Mälaren.

Gräsand Som mest räknades två kullar. Ungarna blev troligen flygfärdiga. De flesta kullarna härstammade sannolikt från Svartsjöviken.

Snatterand Tre par hävdade revir, inga ungar sågs.

Skedand Ett par hade parnings ceremonier.

Bläsand Två par fick ungar.

Kricka Som mest höll ca 200 till på det restaurera-

rade området. Svårt att skilja revirhävande från yngre inte häckande men översomrande fåglar.

Årta Ett par höll till i dämmet. Ingen häckning kunde konstateras.

Knipa Fyra kullar kunde räknas in, säkerligen kom de flesta från häckningar i Svartsjö slottspark.

Brunand Enstaka fåglar sågs. Inga ungar sågs.

Sothöna Häckade i Dämmet med fem par. Någon invandring av sothönspar från Svartsjöviken kunde inte märkas. Troligen är sothönsen mycket revirbundna.

Tofsvipa Uppskattningsvis sju par etablerade sig i dämmet. Bon och ungar noterades för sju

par. Möjligen kan någon kull ha tillkommit från åkermarken genom invandring.

Rödbena Ingen häckning, enstaka fåglar sågs och hördes.

Enkelbeckasin Svårinventerad. Fem par markerade revir.

Mindre strandpipare Ett par häckade. Ungar sågs.

Skrattmås Ingen häckning.

Smådopping Ett par häckade.

Rörhöna Ett par häckade. Ungar sågs.

Tabell 2. Antal par eller revir av fågelarter knutna till Svartsjö dämmet 2011–2018.

Arter	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Kommentarer 2018
Sångsvan	0	0	0	0	0	0	0	1	Bobygge, inga ungar
Knölsvan	0	0	0	2	1	0	0	0	Inga ungar sågs
Grågås	6	7	7	5	8	8	8	9	Ca 100 ungar räknades
Kanadagås	4	4	3	3	3	3	2	2	Ungar sågs
Gräsand	7	6	5	5	4	4	3	3	Tre par med ungar
Snatterand	1	2	2	0	1	0	3	3	Trolig häckning
Skedand	2	1	1	0	0	0	1	1	Trolig häckning
Kricka	0	0	0	0	3	1	0	1	Inga ungar sågs
Årta	0	0	0	0	1	0	1	1	Inga ungar sågs
Brunand	1	0	0	1	0	0	1	1	Inga ungar sågs
Knipa	6	6	6	6	5	5	5	5	Kullar, häckning i parken
Sothöna	6	6	5	5	5	6	5	7	
Tofsvipa	6	6	5	6	6	7	6	7	
Rödbena	1	1	0	0	0	0	0	1	
Enkelbeckasin	4	4	4	5	5	5	5	5	Svårinventerad
M. strandpipare	1	0	0	0	0	1	1	1	Ungar sågs
Vattenrall	2	2	2	2	2	2	2	1	Ungar sågs
Fiskmås	1	1	1	1	1	1	0	0	
Skrattmås	0	0	0	0	1	0	0	0	
Smådopping	0	0	0	0	1	1	1	1	Ungar sågs
Rörhöna	0	0	0	0	1	1	1	1	Trolig häckning
Summa	48	46	41	41	47	46	45	51	